

Sygn. akt III AUa 1039/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Pasek
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SO del. do SA Jacek Chaciński
Protokolant: sekr. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2018 r. w Lublinie

sprawy M. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 18 października 2017 r. sygn. akt VIII U 2757/16

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Jacek Chaciński Małgorzata Pasek Krzysztof Szewczak

III AUa 1039/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 kwietnia 2016 r., znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił M. B. prawa do emerytury w obniżonym wieku, ponieważ wnioskodawca nie posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz nie udowodnił co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że nie uwzględnił do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w L. oraz w Firmie (...)w L. na podstawie świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach, ponieważ nie określono w nich charakteru pracy ściśle według wykazu, działu, pozycji rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony M. B. domagał się jej zmiany poprzez przyznanie prawa do emerytury. Wskazał przy tym, że posiada 25-letni okres składkowy i nieskładkowy. Wnosił ponadto o zaliczenie do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w L. oraz Firmie (...) w L..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

W piśmie procesowym z dnia 30 listopada 2016 r. wnioskodawca domagał się zaliczenia do stażu pracy okresu urlopu dewizowego od 17 kwietnia 1987 r. do 20 lipca 1987 r.

W piśmie procesowym z dnia 4 kwietnia 2017 r. ubezpieczony wnosił o zaliczenie do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu pracy na budowie eksportowej w Iraku od dnia 7 sierpnia 1985 r. do dnia 16 kwietnia 1987 r.

Z kolei w piśmie procesowym z dnia 25 maja 2017 r. wnioskodawca wskazał, że pracował w szczególnych warunkach jako kierowca ciągnika w Spółdzielni(...)w S. w okresach: od dnia 10 listopada 1973 r. do dnia 28 października 1974 r. oraz od dnia 1 marca 1977 r. do dnia 15 listopada 1977 r.

Wyrokiem z dnia 18 października 2017 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję poprzez ustalenie M. B. prawa do emerytury od dnia (...)a nadto zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz M. B. kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że M. B., urodzony w dniu (...), złożył wniosek o emeryturę w dniu (...). Organ rentowy na podstawie załączonych do wniosku dokumentów uwzględnił do ogólnego stażu ubezpieczeniowego okresy: od 4 grudnia 1971 r. do 9 listopada 1973 r., od 10 listopada 1973 r. do 28 października 1974 r., od 29 października 1974 r. do 5 października 1976 r., od 1 marca 1977 r. do 15 listopada 1977 r., od 26 listopada 1977 r. do 6 sierpnia 1985 r., od 7 sierpnia 1985 r. do 16 kwietnia 1987 r., od 21 lipca 1987 r. do 31 lipca 1991 r., od 1 sierpnia 1991 r. do 30 listopada 1992 r., od 1 stycznia 1994 r. do 28 września 1994 r., od 30 września 1994 r., od 15 października 1994 r. do 24 października 1994 r., od 1 marca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r., tj. łącznie 24 lata, 10 miesięcy i 20 dni. ZUS nie zaliczył natomiast do stażu pracy w szczególnych warunkach żadnego z okresów.

Powołaną na wstępie decyzją z dnia 28 kwietnia 2016 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy przyznania prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na nieudowodnienie według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz co najmniej 15-letniego stażu pracy w szczególnych warunkach.

W dniu 28 czerwca 2016 r. wnioskodawca dodatkowo przedstawił organowi rentowemu świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawione w dniu 12 maja 2016 r. przez Firmę (...)w L., z którego wynika, że w okresie od 1 stycznia 1997 r. do 30 listopada 2007 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał on pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej (...) tony, wymienioną w stanowiącym załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wykazie A, dziale VIII, poz.2.

ZUS dodatkowo zaliczył wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach okres od 1 stycznia 1997 r. do 31 grudnia 1998 r., tj. 2 lata i decyzją z dnia 29 czerwca 2016 r. ponownie odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. B. w okresach: od 10 listopada 1973 r. do 28 października 1974 r. oraz od 1 marca 1977 r. do 15 listopada 1977 r. pracował w Spółdzielni(...)w S. z siedzibą w N. na stanowisku kierowcy ciągnika w pełnym wymiarze czasu pracy. Do jego obowiązków należało wykonywanie przy pomocy ciągnika prac transportowych i polowych takich jak: kultywowanie gruntów, talerzowanie, sianie nawozów, koszenie, orka, kopanie ziemniaków. Jesienią i zimą ciągnikiem przewoził materiały budowlane takie jak: suporekes, cegła i cement, a ponadto nawozy. Wnioskodawca przewoził również ciągnikiem zboże do (...) młynów oraz tytoń z punktu skupu w L. do Zakładów (...) w L.. W czasie pracy w kabinie ciągnika panował duży hałas, a także odczuwalne były wstrząsy, ponieważ ciągnik nie posiadał resorów.

W dniu 26 listopada 1977 r. ubezpieczony został zatrudniony w Okręgowym Zakładzie (...) w L. (po przekształceniach Przedsiębiorstwo (...) w L.) na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej(...) tony, w pełnym wymiarze czasu pracy (wykonywał pracę kierowcy samochodów ciężarowych: „S. (...)”, „K.”, „J.”, „K.”, „Z.”). Przewoził tymi samochodami ciężarowymi masę bitumiczną, materiały sypkie, piasek. Załadunek odbywał się za pomocą taśmy mechanicznej lub koparki. Wnioskodawca nie zajmował się załadunkiem i rozładunkiem towarów.

W okresie od 7 sierpnia 1985 r. do 16 kwietnia 1987 r. M. B. pracował na budowie eksportowej w Iraku, będąc zatrudnionym w Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w W. Wnioskodawca pracował tam jako kierowca samochodu ciężarowego tzw. wywrotki o ładowności(...)ton. Przewoził nim materiały do budowy dróg: masę bitumiczną, cement, piasek. Ubezpieczony na tej budowie eksportowej nie zajmował się załadunkiem i rozładunkiem. W przypadku awarii otrzymywał samochód zastępczy.

Okres urlop bezpłatnego w macierzystym zakładzie pracy wnioskodawcy uległ wydłużeniu o liczbę dni urlopu oraz dni wolnych z tytułu skrócenia tygodnia nominalnego czasu pracy, za które wnioskodawcy przysługiwał ekwiwalent pieniężny tj. o okres od dnia 17 kwietnia 1987 r. do dnia 20 lipca 1987 r.

Z dniem 21 lipca 1987 r. wnioskodawca ponownie został zatrudniony w Okręgowym Zakładzie (...) w L. na stanowisku tożsamym z zajmowanym przed skierowaniem na budowę eksportową.

Stosunek pracy został rozwiązany z wnioskodawcą z dniem 31 lipca 1991 r.

Sąd Okręgowy obdarzył wiarą zeznania świadków: J. M., T. W., H. G., K. W., K. M., S. J., J. S. (1) i J. S. (2) oraz zeznania ubezpieczonego, na podstawie których dokonał powyższych ustaleń dotyczących pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w spornych okresach, jako spójne, logiczne, nawzajem się uzupełniające i znajdujące potwierdzenie w dowodach z dokumentów. Sąd I instancji zwrócił uwagę na to, że w/w świadkowie w sposób spójny przedstawili istotne dla sprawy okoliczności, jak zakres codziennych prac wnioskodawcy wykonywanych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego oraz kierowcy ciągnika. Z tych zeznań nadto wynika, że ubezpieczony nie był kierowany do wykonywania innych czynności, a pracę kierowcy wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy, okresowo w nadgodzinach. Sąd Okręgowy ocenił zeznania świadków nadto jako rzetelne i szczegółowe z uwagi na to, że wspólnie z wnioskodawcą pracowali w tym samych zakładach pracy. W Spółdzielni (...)w S. razem z ubezpieczonym pracowali: J. M. na stanowisku kierowcy ciągnika w latach 1974-1979 oraz T. W. na stanowisku kierowcy ciągnika w latach 1973-1974. W Okręgowym Zakładzie (...) w L. wraz z wnioskodawcą pracowali: H. G. na stanowisku kierowcy samochodów ciężarowych w latach 1978-1992, K. M. jako kierowca samochodu ciężarowego w latach 1978-1991, K. W. jako kierowca samochodu. Z kolei na budowie eksportowej w Iraku razem z ubezpieczonym pracowali: S. J., J. S. (1) i J. S. (2) jako kierowcy samochodów ciężarowych o ciężarze całkowitym powyżej (...) tony.

Wszyscy świadkowie z racji swoich obowiązków pracowniczych znali organizację zakładów zatrudniających wnioskodawcę oraz specyfikę wykonywanych przez niego czynności. Wykonywali takie same czynności, jak te wykonywane przez wnioskodawcę, bądź widywali wnioskodawcę przy pracy. Świadkowie są osobami obcymi dla M. B., niezainteresowanymi wynikiem postępowania. Zdaniem Sądu Okręgowego świadkowie nie mieli żadnego powodu, żeby składać zeznania niezgodne z rzeczywistym stanem.

Sąd I instancji obdarzył również wiarą dowody z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych i aktach organu rentowego. Ich treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron (z wyjątkiem świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 12 grudnia 2001 r.), nie budziły one również wątpliwości Sądu Okręgowego zarówno co do ich formy, jak i treści.

Sąd Okręgowy zacytował następnie treść art. 184 ust. 1 i 2 oraz art. 32. ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), a także § 2 ust. 1, § 3 oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników

zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), a nadto § 3 ust. 3, § 9 ust. 2-4 i § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (t.j. Dz.U. 1986 r., Nr 19, poz. 101 ze zm.).

Analizując przepisy ostatnio powołanego rozporządzenia doszedł do wniosku, że intencją normodawcy było przyznanie pracownikowi korzystającemu z przedłużonego urlopu bezpłatnego, wszystkich uprawnień pracowniczych. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można zgodzić się z tezą, że okres przedłużonego urlopu bezpłatnego, co do zasady jest traktowany jak urlop bezpłatny w rozumieniu art. 174 k.p. w brzmieniu wówczas obowiązującym.

Sąd I instancji uznał, że okres tzw. urlopu dewizowego stanowi okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. „a” ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym zaliczył do ogólnego stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy okres tzw. urlopu dewizowego od dnia 17 kwietnia 1987 r. do dnia 20 lipca 1987 r., tj. 3 miesiące i 4 dni.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca udowodnił, wraz z niespornym okresem uznanym przez organ rentowy (24 lata, 10 miesięcy i 20 dni), według stanu na dzień 31 grudnia 1998 r., łącznie 25 lat, 1 miesiąc i 24 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd Okręgowy uznał, że przeprowadzone w sprawie niniejszej postępowanie dowodowe wykazało, że wnioskodawca M. B. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał:

1) od 10 listopada 1973 r. do 28 października 1974 r. (11 miesięcy i 19 dni) oraz od 1 marca 1977 r. do 15 listopada 1977 r. (8 miesięcy i 15 dni) w Spółdzielni (...) w S. „prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych” wymienione w stanowiącym załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wykazie A, dziale VIII („W transporcie i łączności”), pod pozycją 3. W uzupełnieniu tego ustalenia Sąd Okręgowy dodał, że akt resortowy, to jest uchwała nr (...) Zarządu Krajowego Związku (...) z dnia 14 czerwca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych (...) (Infor. (...) 1983, poz. 18), wskazuje szczegółowe stanowiska zawarte w wykazie A cytowanego wyżej rozporządzenia i wśród stanowisk opisanych w dziale VIII („W transporcie i łączności”) pod pozycją 3 („prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”) wymienia w pkt 1 stanowisko „kierowcy ciągnika”;

2) od 26 listopada 1977 r. do 6 sierpnia 1985 r. (7 lat, 8 miesięcy i 17 dni) oraz od 21 lipca 1987 r. do 31 lipca 1991 r. (4 lata i 11 dni) w Okręgowym Zakładzie (...) w L., a nadto od 7 sierpnia 1985 r. do 16 kwietnia 1987 r. (rok, 8 miesięcy i 10 dni) na budowie eksportowej w Iraku, będąc zatrudnionym w Przedsiębiorstwie (...) prace kierowcy samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej (...) tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej (...), samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów” wymienione w powołanym wyżej wykazie A, dziale VIII („W transporcie i łączności”), pod pozycją 2, stanowiącym załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W tym ostatnim przypadku akt resortowy, tj. zarządzenie Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz do wzrostu emerytury lub renty (Dz.Ur. MBiPMB 1983 r., Nr 3, poz. 6) wskazuje szczegółowe stanowiska zawarte w wykazie A cytowanego wyżej rozporządzenia i wśród stanowisk opisanych w dziale VIII, pod pozycją 2, w pkt. 2 wymienia stanowisko „kierowcy samochodu ciężarowego”.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca w toku postępowania w sprawie niniejszej udowodnił 15 lat, 1 miesiąc i 7 dni okresów pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, co sprawia, że łącznie z uznanym przez

ZUS okresem 2 lat wykonywania pracy w szczególnych warunkach, ubezpieczony udowodnił posiadanie według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. stażu pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 17 lat, 1 miesiąca i 7 dni.

Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki prawa do emerytury w obniżonym wieku, a mianowicie nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, osiągnął wiek(...)lat, a także według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymował się ogólnym stażem ubezpieczeniowym w wymiarze przekraczającym wymagane 25 lat oraz 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. W związku z tym Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję poprzez ustalenie M. B. prawa do wcześniejszej emerytury od dnia (...)tj. od dnia złożenia wniosku o to świadczenie.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800).

Apelację od tego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości apelant zarzucił mu naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

1/ art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2017 r., poz. 1383 ze zm.) poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że ubezpieczony spełnił przesłanki prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, a w szczególności spełnił warunek posiadania co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych;

2/ art. 6 ostatnio powołanej ustawy poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu okresu tzw. urlopu dewizowego za okres składkowy.

W konsekwencji tego zarzutu organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy powołując się na przepisy § 3 oraz § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (t.j. Dz.U. 1986 r., Nr 19, poz. 101 ze zm.) podniósł, że wynika z nich, iż do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, wlicza się wyłącznie okres urlopu bezpłatnego na okres skierowania do pracy za granicą oraz okres niezdolności do pracy przypadający bezpośrednio po zakończeniu tego urlopu. Wylczenie to ma charakter wyczerpujący i nie obejmuje ono przedłużonego urlopu bezpłatnego w związku z wypłatą ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy za granicą. Na potwierdzenie trafności tego stanowiska apelant powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie. Rozstrzygnięcie Sądu I instancji zawarte w zaskarżonym wyroku nie jest prawidłowe i nie znajduje oparcia zarówno w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie niniejszej oraz w obowiązujących przepisach prawa.

Istota sporu w postępowaniu apelacyjnym sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy wnioskodawca M. B. legitymuje się co najmniej 25-letnim ogólnym stażem ubezpieczeniowym (okresy składkowe i nieskładkowe), liczonemu na dzień 1 stycznia 1999 r. Spełnienie przez ubezpieczonego pozostałych warunków określonych w art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) nie było bezsporne na etapie postępowania apelacyjnego. Stosownie do art. 184 ust. 1 ostatnio powołanej ustawy, ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy, tj. po ukończeniu 60 lat, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.), osiągnął okres co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymagany w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy, wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn.

W świetle zarzutu apelacji spór został zasadniczo zawężony do oceny, czy okres korzystania przez ubezpieczonego z tzw. urlopu dewizowego od dnia 17 kwietnia 1987 r. do dnia 20 lipca 1987 r. podlega zaliczeniu do ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Uwzględnienie w/w okresu przesądziłoby o nabyciu przez wnioskodawcę prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Zarzut naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. „a” tej ustawy poprzez uznanie, że ubezpieczony M. B. spełnił przesłanki prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, a w szczególności spełnił warunek posiadania według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 25 lat dla mężczyzn, należy uznać za trafny.

Jak już zostało wyżej zaznaczone, w sprawie niniejszej, na etapie postępowania apelacyjnego, sporne było wyłącznie ustalenie, czy ubezpieczony spełnił warunek posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 25 lat dla mężczyzn, a w szczególności czy do tego okresu można zaliczyć okres od dnia 17 kwietnia 1987 r. do dnia 20 lipca 1987 r., w którym korzystał on z przedłużonego urlopu bezpłatnego (tzw. urlopu dewizowego) w związku z zakończeniem pracy na budowie eksportowej w Iraku i za ten okres otrzymał ekwiwalent pieniężny – walutowy i złotowy za należny urlop wypoczynkowy za cały okres pracy za granicą (od 7 sierpnia 1985 r. do 16 kwietnia 1987 r.) oraz ekwiwalent złotowy za 38 dni wolnych z tytułu skróconego tygodnia nominalnego czasu pracy.

W związku z tym, że wnioskodawcy zostały wypłacone w/w ekwiwalenty pieniężne za 38 dni wolnych z tytułu skróconego tygodnia nominalnego czasu pracy oraz niewykorzystany za granicą urlop wypoczynkowy, sporny okres od dnia 17 kwietnia 1987 r. do dnia 20 lipca 1987 r. był urlopem bezpłatnym w macierzystym zakładzie pracy zgodnie z § 9 ust. 4 oraz § 14 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (t.j. Dz.U. 1986 r., Nr 19, poz. 101 ze zm.). Stosownie do pierwszego z ostatnio powołanych przepisów (§ 9 ust. 4) jeżeli z przyczyn organizacyjno-produkcyjnych nie jest możliwe udzielenie czasu wolnego [za skrócony tydzień nominalnego czasu pracy] w okresie zatrudnienia za granicą, urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy ulega przedłużeniu odpowiednio do wymiaru nie udzielonego czasu wolnego od pracy. W tym przypadku pracownikowi przysługuje w zamian za czas wolny od pracy od jednostki kierującej ekwiwalent pieniężny w złotych, obliczony jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy. Ekwiwalent pieniężny ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy bezpośrednio przed skierowaniem do pracy za granicę. Z kolei zgodnie z § 14 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy ulega przedłużeniu o liczbę dni urlopu, za które pracownikowi przysługuje ekwiwalent pieniężny.

Istota sporu sprowadza się zatem do oceny charakteru prawnego tego przedłużonego urlopu bezpłatnego w kontekście unormowania zawartego w art. 6 i 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie, czy stanowi on okres składkowy bądź nieskładkowy w rozumieniu tych przepisów. Dokonanie tej oceny wymaga odwołania się do regulacji zawartych w przepisach powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. Stosownie do § 3 ust. 1 tego rozporządzenia macierzysty zakład pracy udziela pracownikowi na okres skierowania do pracy za granicą urlopu bezpłatnego. Zgodnie natomiast z § 3 ust. 3 ostatnio powołanego rozporządzenia okres urlopu bezpłatnego, o którym mowa w ust. 1, a także przypadający bezpośrednio po zakończeniu tego urlopu okres niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną – wlicza się do okresu pracy, do którego zależą uprawnienia pracownicze, jeżeli pracownik podejmie zatrudnienie w macierzystym zakładzie pracy w terminie określonym w ust. 4 [w ciągu 14 dni od dnia zakończenia pracy za granicą, a w razie niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną lub z innych ważnych przyczyn niezależnych od pracownika – bezzwłocznie po ustaniu tych przyczyn].

Jak zatem wynika z powołanych przepisów, do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, wlicza się wyłącznie okres urlopu bezpłatnego udzielonego przez macierzysty zakład pracy na okres skierowania do pracy za granicą oraz okres niezdolności do pracy z powodu choroby przypadający bezpośrednio po zakończeniu tego ostatniego urlopu. Wyliczenie to ma charakter wyczerpujący i nie obejmuje okresu przedłużonego urlopu bezpłatnego w związku z wypłatą ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy za granicą oraz z wypłatą ekwiwalentu pieniężnego za nieudzielony czas wolny za skrócony tydzień nominalnego czasu pracy. W przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. nie przewidziano, że okres urlopu bezpłatnego udzielonego przez macierzystego pracodawcę w wymiarze nieudzielonych dni wolnych z tytułu ponadwymiarowej pracy za granicą oraz niewykorzystanego za granicą urlopu wypoczynkowego, za które jednostka kierująca wypłaciła ekwiwalenty pieniężne, wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Przeciwnie, okres, od którego zależą uprawnienia pracownicze, to tylko ten okres, o którym mowa w § 3 ust. 1 i 3 powołanego ostatnio rozporządzenia, czyli okres urlopu bezpłatnego udzielonego za czas skierowania do pracy za granicą i przypadający bezpośrednio po nim okres niezdolności do pracy. Tylko te dwa okresy objęte były regulacją stanowiącą *lex specialis* w stosunku do art. 174 k.p. Okres urlopu bezpłatnego udzielonego przez macierzystego pracodawcę w wymiarze nieudzielonych dni wolnych z tytułu ponadwymiarowej pracy za granicą oraz niewykorzystanego za granicą urlopu wypoczynkowego, za które jednostka kierująca wypłaciła ekwiwalenty pieniężne, nie może być traktowany jako urlop bezpłatny szczególnego rodzaju. W tym przypadku trwanie stosunku pracy w czasie urlopu bezpłatnego udzielonego w związku ze szczególnymi potrzebami pracownika, będącego przerwą w realizacji pracowniczego obowiązku świadczenia pracy, nie zostało potraktowane odmiennie niż w art. 174 § 2 k.p.

Okres urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie § 9 ust. 4 oraz § 14 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. stanowił w zatrudnieniu u macierzystego pracodawcy okres urlopu bezpłatnego, a jako taki, zgodnie z art. 174 § 2 k.p., pozostawał bez wpływu na prawo do świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego. Okres ten, co należy z całą mocą podkreślić, w zakresie ubezpieczenia społecznego nie był okresem składkowym ani nieskładkowym; dla ubezpieczenia społecznego był to okres obojętny (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13 – OSNP 2013, nr 21-22, poz. 255 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2016 r., II UK 16/15 – LEX nr 2002505). Wniosek taki znajduje dodatkowo potwierdzenie w treści § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r., który stanowi, że w czasie urlopu bezpłatnego, przypadającego po zakończeniu pracy za granicą, pracownik zachowuje dla siebie i członków rodziny prawo do świadczeń społecznej służby zdrowia i do zasiłków rodzinnych oraz przysługuje mu prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Z przepisu tego więc wynika, że w czasie przedłużonego urlopu bezpłatnego pracownik zachowuje tylko te uprawnienia, które enumeratywnie zostały w nim wymienione, tj. prawo do świadczeń społecznej służby zdrowia i do zasiłków rodzinnych oraz do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, gdyby wolą normodawcy było potraktowanie przedłużonego urlopu bezpłatnego w sposób tożsamy z urlopem bezpłatnym udzielonym na okres skierowania do pracy za granicą, ograniczyłby się do stwierdzenia (tak jak uczynił to w § 3 ust. 3 ostatnio powołanego rozporządzenia), że okres ten wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Wynika więc z tego, że okres przedłużonego urlopu bezpłatnego, co do zasady jest traktowany jako urlop bezpłatny w rozumieniu art. 174 k.p., z wyjątkiem uprawnień przewidzianych w § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. W konsekwencji tego należało uznać, że okres ten nie stanowi okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze, a tym samym nie stanowi okresu składkowego, jak też nieskładkowego, podlegającego uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury.

Dla oceny charakteru prawnego przedłużonego urlopu bezpłatnego nie ma znaczenia okoliczność, że gdyby wnioskodawca za granicą skorzystał z urlopu wypoczynkowego, to okres ten byłby zaliczony do okresu, od którego zależą uprawnienia pracownicze. W tym miejscu należy wskazać, że w zamian za niewykorzystany za granicą urlop wypoczynkowy wnioskodawca otrzymał ekwiwalent pieniężny, co stanowiło zaspokojenie roszczenia ubezpieczonego o urlop wypoczynkowy w stosunku do jednostki kierującej. Z kolei przewidziane w przepisach § 9 ust. 4 oraz § 14 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. przedłużenie urlopu bezpłatnego o liczbę dni urlopu wypoczynkowego, za które wypłacono ekwiwalent pieniężny, a także o liczbę dni wolnych z tytułu skróconego tygodnia nominalnego czasu pracy, miało na celu umożliwienie pracownikowi skorzystania z prawa do odpoczynku

po zakończeniu pracy za granicą, z jednoczesnym usprawiedliwieniem jego nieobecności w pracy w macierzystym zakładzie pracy.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13 zwrócił uwagę na to, że ze względu na obowiązek pracownika zamierzającego kontynuować zatrudnienie, zgłoszenia się do pracy w kraju przed upływem 14 dni od dnia zakończenia pracy za granicą, udzielenie urlopu bezpłatnego w zamian za dni wolne następowało po powrocie do pracy u macierzystego pracodawcy; w przeciwnym razie 14-dniowy termin przeważnie nie byłby dochowany. Pracodawca krajowy udzielał pracownikowi przysługującego mu z mocy prawa urlopu bezpłatnego, przypadającego po uprzednio udzielonym urlopie bezpłatnym. Po zamknięciu się okresu delegowania do pracy za granicą stosunki wynikające z umowy o pracę w kraju trwały w zawieszeniu, lecz na nowych zasadach. Ten nowy urlop bezpłatny nie był traktowany w sposób wyjątkowy, przewidziany w § 3 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. Przepis ten odsyłał do § 3 ust. 1, w którym była mowa tylko o czasie pracy za granicą i okresie niezdolności do pracy przypadającej po nim. Inaczej mówiąc pracownik delegowany do pracy za granicą korzystał u macierzystego pracodawcy z niejednakowo traktowanych przez prawo urlopów bezpłatnych – uprzywilejowanego z mocy przepisów szczególnych urlopu przypadającego na czas delegowania i przedłużającego ten urlop, lecz już udzielanego na ogólnych zasadach urlopu po okresie delegowania (§ 3 ust. 3 w związku z § 9 ust. 4 i § 14 ust. 7 rozporządzenia). Znaczenie z punktu widzenia stażu, od którego zależą uprawnienia pracownicze, miał tylko okres skierowania do pracy za granicą pokrywający się z okresem udzielonego w kraju urlopu bezpłatnego na czas tego zatrudnienia.

Wykładnia rozszerzająca przepisów wykonawczych jest wyłączona, więc należy przyjąć, że urlop udzielany po okresie pracy za granicą, polegający na umożliwieniu „odebrania” dni wolnych, w pewnym sensie funkcjonalnie powiązany z pracą za granicą, nie miał znaczenia w zakresie stażu pracy wpływającego na uprawnienia pracownicze. W konsekwencji nie miał także wpływu na uprawnienia wynikające z ubezpieczenia społecznego.

Odmierna ocena charakteru prawnego przedłużonego urlopu bezpłatnego o dni wolne z tytułu skróconego tygodnia nominalnego czasu pracy, za które wypłacono ekwiwalent pieniężny, wyrażona m.in. w powołanym przez wnioskodawcę na rozprawie apelacyjnej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 1999 r., II UKN 505/98 (OSNP 2000, nr 9, poz. 365) została zanegowana w powołanej wyżej uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13 oraz w późniejszym orzecznictwie (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2016 r., II UK 16/15 – LEX nr 2002505). Z kolei powołany przez ubezpieczonego wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2012 r., II UK 99/11 (OSNP 2013, nr 11, poz. 133) jest niemiarodajny dla oceny stanu faktycznego ustalonego w sprawie niniejszej, ponieważ dotyczył on zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego okresu pobierania zasiłku chorobowego po powrocie pracownika do kraju z budowy eksportowej.

Nie można uznać za prawidłowe stanowiska ubezpieczonego, które zostało zaprezentowane na rozprawie apelacyjnej, że sporny okres nie był w całości okresem urlopu bezpłatnego, ponieważ w tym czasie wykonywał on badania lekarskie wymagane przez przepis art. 229 k.p. Okres wykonywania tych badań (trwający aż 54 dni) winien być zaliczony, zdaniem wnioskodawcy, do stażu pracy. Takiego wniosku, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie da się wyprowadzić z treści art. 229 § 3 k.p., z którego wynika, że badania lekarskie w miarę możliwości winny być przeprowadzane w godzinach pracy. Zaliczenie okresu badań lekarskich do stażu pracy prowadziłoby do znacznego wydłużenia w czasie powrotu skierowanego do pracy za granicą pracownika do pracy w macierzystym zakładzie pracy, co niewątpliwie nie było intencją normodawcy.

Zmienność oceny spornego okresu przez ZUS, na co powoływał się M. B., sama przez się nie może powodować uznania zarzutu i wniosku apelacji za bezzasadne. W sprawie niniejszej zarówno organ rentowy, jak i sąd, nie były związane ustaleniami i ocenami ZUS zawartymi w decyzjach o ustaleniu kapitału początkowego. Dokonane w tych decyzjach ustalenia, w tym dotyczące spornego okresu, nie zwalniały od ustalenia w sprawie niniejszej czy wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki prawa do wcześniejszej emerytury, w tym czy posiada on wymagany co najmniej 25-letni ogólny staż ubezpieczeniowy. Nabycie prawa do emerytury następuje z mocy prawa, po spełnieniu przez ubezpieczonego wszystkich przesłanek prawa do tego świadczenia określonych w odpowiednim przepisie

ustawy (w tym przypadku w art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Powoduje to, że w sprawie na emeryturę na sądzie spoczywa obowiązek dokonania samodzielnych ustaleń dotyczących spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich przesłanek prawa do tego świadczenia, niezależnie od ustaleń i stanowiska organu rentowego prezentowanego w toku tego postępowania, czy też w innych postępowaniach, np. o ustalenie kapitału początkowego.

Powołane przez ubezpieczonego świadectwo pracy z dnia 30 lipca 1991 r. nie może być podstawą ustalenia, że cały wskazany w nim okres (od 26 listopada 1977 r. do 31 lipca 1991 r.) winien być zaliczony do ogólnego stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy. W tym miejscu należy zauważyć, że w postępowaniu sądowym świadectwo pracy traktuje się jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i co prawidłowości wskazanej podstawy prawnej. Dokonana przez pracodawcę w świadectwie pracy ocena spornego okresu, jako okresu pracy, nie jest dla sądu wiążąca, a dokument ten podlega, co do swej wiarygodności i mocy dowodowej, takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód (art. 233 § 1 k.p.c.). Podobnie jak w przypadku innych dowodów, sąd ocenia, czy dowód ten ze względu na jego indywidualne cechy i okoliczności obiektywne zasługuje na wiarę, czy też nie. Wynikiem tej oceny jest przyznanie lub odmówienie dowodowi z dokumentu waloru wiarygodności ze stosownymi konsekwencjami w zakresie jego znaczenia dla podstawy faktycznej orzeczenia. Dowód z dokumentu nie ma silniejszej mocy dowodowej niż dowody osobowe (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2000 r., I CKN 804/98 – LEX nr 50890; z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 117/08 – OSNP 2010, nr 13-14, poz. 167; z dnia 27 lipca 2010 r., II CSK 119/10 – LEX nr 603161). W powołanym świadectwie pracy z dnia 30 lipca 1991 r. pracodawca stwierdził niezgodnie z prawdą, że wnioskodawca w czasie zatrudnienia nie korzystał z urlopu bezpłatnego, a tym samym nie poddał ocenie spornego okresu.

Mając na uwadze powyższe rozważania dotyczące charakteru prawnego przedłużonego urlopu bezpłatnego, w świadectwie pracy z dnia 30 lipca 1991 r. nieprawidłowo zaliczono sporny okres do okresu pracy ubezpieczonego, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Zaliczenie to nie znajduje uzasadnienia w powołanych wyżej przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. W związku z tym dokument ten nie mógł być podstawą dokonania ustaleń mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy niniejszej.

Reasumując, Sąd Apelacyjny podzielając pogląd wyrażony w judykaturze, a utrwalony powołaną wyżej uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13 (OSNP 2013, nr 21-22, poz. 255), że okres urlopu bezpłatnego z tytułu niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego, do którego pracownik nabył prawo w czasie pracy na tzw. budowie eksportowej oraz dni wolnych z tytułu skróconego tygodnia nominalnego czasu pracy, za które, po zakończeniu pracy za granicą wypłacono mu ekwiwalenty pieniężne, nie stanowi ani okresu składkowego, ani nieskładkowego w rozumieniu art. 6 i 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dodatkowo należy podnieść, abstrahując od powołanych wyżej przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r., że okres ten nie został wymieniony jako okres składkowy, czy też nieskładkowy, zarówno w przepisach poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, jak również w aktualnie obowiązującej ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy nieprawidłowo zaliczył wnioskodawcy M. B. sporny okres przedłużonego urlopu bezpłatnego do wymaganego co najmniej 25-letniego stażu ubezpieczeniowego warunkującego przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wobec niewykazania przez ubezpieczonego spornej przesłanki posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 25 lat dla mężczyzn, zaskarżony wyrok podlegał zmianie poprzez oddalenie odwołania.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.